

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
ФАКУЛЬТЕТ ЦИВІЛЬНОЇ ТА ГОСПОДАРСЬКОЇ ЮСТИЦІЇ
КАФЕДРА ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА

**ОДЕСЬКІ ГРУДНЕВІ ЦИВІЛІСТИЧНІ ЧИТАНЯ:
ПРИВАТНЕ ПРАВО, ЯК КОНЦЕПТ
В УМОВАХ ВІЙНИ:
ЛЮДСЬКИЙ ВИМІР**

МАТЕРІАЛИ
Всеукраїнської наукової конференції

*Одеса,
12 грудня 2024 року*

Одеса
Фенікс
2024

За загальною редакцією

доктора юридичних наук, професора *Є. Харитонов*,
докторки юридичних наук, професорки *І. Давидової*

Упорядники-укладачі:

Давидова Ірина – д.ю.н., професорка кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія», професорка;

Ткаченко Катерина – лаборантка кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія».

Члени оргкомітету Всеукраїнської наукової конференції:

Андронов Ігор – д.ю.н., професор кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу НУ «Одеська юридична академія», професор;

Подцерковний Олег – д.ю.н., зав. кафедри господарського права та процесу НУ «Одеська юридична академія», професор;

Харитонов Олена – д.ю.н., зав. кафедри права інтелектуальної власності та патентної юстиції НУ «Одеська юридична академія», професорка;

Харитонов Тетяна – д.ю.н., зав. кафедри аграрного, земельного та екологічного права НУ «Одеська юридична академія», професорка;

Мінченко Райса – д.ю.н., професорка кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія», професорка;

Бабич Ірина – к.ю.н., доцентка кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія», доцентка;

Берназ-Лукавецька Олена – к.ю.н., доцентка кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія», доцентка;

Матійко Микола – к.ю.н., доцент кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія», доцент;

Орзіх Юрій – к.ю.н., доцент кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія», доцент;

Шамота Олександр – асистент кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія»;

Ткаченко Катерина – лаборантка кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія».

Одеські грудневі цивілістичні читання: приватне право, як концепт в умовах війни: людський вимір : матеріали Всеукр. наук. конф. (Одеса, 12 груд. 2024 р.) [Електронне видання] / за заг. ред.: д.ю.н., проф. Є. Харитонов, д.ю.н., проф. І. Давидової ; НУ «Одес. юрид. академія». – Одеса : Фенікс, 2025. – 318 с. – Режим доступу:

ISBN 978-617-8430-40-5

Збірник містить матеріали доповідей з теоретичних, історичних і методологічних проблем цивільного права та процесу, господарського права і процесу, аграрного, земельного, екологічного та природоресурсового права та інших галузей приватного права, які були оприлюднені на Всеукраїнській науковій конференції 12 грудня 2024 р. в Національному університеті «Одеська юридична академія».

Збірник спрямований на ознайомлення юридичної громадськості з дослідженням науковців у сфері цивілістики і може бути корисний як у навчальному процесі, так і в науковій діяльності.

УДК 347.1 : 341.9“364”(477)

Матеріали видано за авторською редакцією.

Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники Всеукраїнської наукової конференції, їхні наукові керівники, рецензенти та структурні підрозділи вищих навчальних закладів і установ, які рекомендували ці матеріали до друку.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	10
<i>Харитонов Євген Олегович, Харитонova Олена Іванівна,</i> ГІБРИДНА ВІЙНА ЯК ЗІТКНЕННЯ ІНТЕРЕСІВ: ЛЮДСЬКИЙ ВИМІР . .	12
<i>Давидова Ірина Віталівна,</i> ЗУСТРІЧНИЙ ПОЗОВ У ДОГОВІРНИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ	16
<i>Мінченко Раїса Миколаївна,</i> ПРАВОСУДДЯ В УКРАЇНІ. ПРАВОСУДДЯ ПЕРЕХІДНОГО ПЕРІОДУ. АЛЬТЕРНАТИВА ЧИ НЕОБХІДНІСТЬ	20
<i>Сафончик Оксана Іванівна,</i> ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ УКЛАДАННЯ ШЛЮБУ ОНЛАЙН ЗА ДОПОМОГОЮ ЗАСТОСУНКУ ДІЯ В УКРАЇНІ .	24
<i>Адамова Олена Семенівна,</i> СТРЕС ТА РЕПРОДУКТИВНЕ ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВІЙНИ: ПСИХОСОМАТИЧНІ ТА ПРАВОВІ РОЗВІДКИ.....	27
<i>Бабич Ірина Григорівна,</i> ЕВОЛЮЦІЯ ПРЕДСТАВНИЦТВА У РИМСЬКОМУ ПРАВІ І У СУЧАСНОМУ ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ	31
<i>Берназ-Лукавецька Олена Михайлівна,</i> ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ У БАНКІВСЬКІЙ СФЕРІ	34
<i>Василевська Надія Станіславівна,</i> ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДОМЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ В УКРАЇНІ, РЕАЛІЇ ВІЙСЬКОВОГО ЧАСУ	37
<i>Глиняна Катерина Михайлівна,</i> ГУМАНІТАРНІ ПРИНЦИПИ ЩОДО ЗАХИСТУ ПРАВ ДІТЕЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО КОНФЛІКТУ	41
HUMANITERIAN PRINCIPLES FOR THE PROTECTION OF CHILDREN'S RIGHTS IN SITUATIONS OF ARMED CONFLICT	41
<i>Галупова Лариса Ігорівна, Мартинюк Іван Вікторович,</i> ПЕРЕВАГИ МЕДІАЦІЇ ЯК СПОСОБУ ВРЕГУЛЮВАННЯ КОНФЛІКТІВ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В ПЕРІОД ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ	45
<i>Журило Сергій Сергійович</i> ОКРЕМІ ПИТАННЯ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ.....	49
<i>Завальнюк Сергій Володимирович</i> ЗНАЧЕННЯ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ У ПОДОЛАННІ ПРОГАЛИНИ В ЗАКОНОДАВСТВІ ЩОДО ПОНЯТТЯ «МАЙНОВОГО ПРАВА»	53

забезпечення (ст. 154 ЦПК України) [1, с. 82], адже цими правами наділений лише відповідач.

Отже, зустрічний позов виступає як важливий інструмент у процесі вирішення конфліктів у сфері договірних відносин. Цей механізм дозволяє сторонам взаємодіяти в судовому процесі, відстоюючи свої права та захищаючи свої інтереси. Правильне застосування зустрічного позову сприяє рівності сторін перед законом та забезпечує справедливе вирішення спорів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Коцюруба А. Зустрічний позов як спосіб захисту прав відповідача в цивільному судочинстві України. *Jurnalul juridic național*. 2020. № 10. С. 82-86.
2. Мартинюк Ю. В. Захист суб'єктивних цивільних прав у договірних зобов'язаннях: дис.. д-ра філос.: 081. Тернопіль, 2023. 264 с.
3. Пасайлюк І. В. Зустрічний позов як спосіб захисту прав відповідача. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2013. № 4. С. 64-71.
4. Постанова Касаційного цивільного суду Верховного Суду від 28.12.2022 р., справа № 143/346/22. URL: https://protocol.ua/ua/postanova_ktss_vp_vid_28_12_2022_roku_u_spravi_142_346_22/
5. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 20.03.2019 р., справа № 910/2987/18. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/81013406>
6. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 13.03.2019 р., справа № 916/3245/17. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/80854765>

Мінченко Раїса Миколаївна,

*докторка юридичних наук, професорка, професорка кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія»,
Заслужений юрист України, адвокат*

ПРАВОСУДДЯ В УКРАЇНІ. ПРАВОСУДДЯ ПЕРЕХІДНОГО ПЕРІОДУ. АЛЬТЕРНАТИВА ЧИ НЕОБХІДНІСТЬ

Відповідно до ст. 224 Конституції України, правосуддя в Україні здійснюють виключно суди.

Делегування функцій судів, а також привласнення цих функцій іншими органами чи посадовими особами не допускається.

Юрисдикція судів поширюється на будь-який юридичний спір та будь-яке кримінальне обвинувачення. У передбачених законом випадках суди розглядають також інші справи.

Щодо визначення поняття правосуддя. Не дивлячись на те, що в науковій діяльності і при практичному застосуванні дуже часто використовують поняття правосуддя в контексті реалізації державної судової влади, проте законодавчого, нормативного закріплення дефініції правосуддя не існує.

В юридичній, зокрема процесуальній науці, вироблено поняття правосуддя, як державної діяльності, яку здійснює суд шляхом розгляду і вирішення в судовому засіданні цивільних, адміністративних та кримінальних справ в установленій законом процесуальній формі

Розглядаючи названу правову категорію комплексно, в загальному для всіх юрисдикцій розумінні, правосуддя в Україні можна визначити як діяльність державного суду національної судової системи України що здійснюється шляхом розгляду та вирішення справ щодо захисту порушених, оспорюваних чи невизнаних цивільних прав і охоронюваних законних інтересів, господарських спорів, справ щодо вчинення адміністративних правопорушень та карних злочинів, і встановлення та покарання винних осіб і недопущення покарання невинуватих в установленій законом певній процесуальній формі

Виходячи зі сказаного, правосуддя в Україні здійснюється виключно державними судами, цивільної, господарської, адміністративної та кримінальної юрисдикції. Жоден інший орган, як то третейський суд, міжнародний комерційний арбітраж, комісія з розгляду трудових спорів, мирові суди, наділені законом, статутом чи договором правом вирішувати спори майнового і немайнового характеру і врегульовувати конфлікти (медіатори), не наділені правомочностями щодо здійснення правосуддя в Україні.

Дискусійним на сьогодні є питання щодо того, чи здійснює правосуддя в Україні Конституційний Суд України, який має особливий правовий статус, та не включений Законом України «Про судоустрій та статус суддів» до судової системи судів загальної юрисдикції.

Здійснюючи правосуддя, суди національної судової системи мають подвійну правову природу. Суди одночасно є учасниками судового процесу, наділеними відповідними процесуальними правами і

обов'язками, і одночасно органами державної судової влади, які реалізують функції держави шляхом прийняття відповідних судових актів (рішень, постанов, ухвал, наказів та вироків), що виносяться іменем України і є обов'язковими для виконання на всій території держави всіма без винятку фізичними та юридичними особами.

Правосуддя в Україні відповідно до діючого процесуального законодавства розпочинається з моменту відкриття провадження у справі і закінчується винесенням і вступом в законну силу рішення чи вироку. І, не дивлячись на дискусійність положення щодо закінчення правосуддя моментом вступу в законну силу відповідного судового акту, ця теза є логічною, виходячи з того, що правосуддя здійснюють виключно державні суди, наділені судовою владою.

Відносно такого явища як правосуддя перехідного періоду (далі по тексту – ППП), то вперше про таку правову категорію заговорили в середині 90 років (Н. Крітц), а в 1997 році визначення зазначеної правової категорії знайшло своє місце в одному з Висновків комісії ООН. За пропозицією Л. Жуане, правосуддя перехідного періоду було названого як сукупність процесів і механізмів, пов'язаних з намаганням суспільства прийняти спадщину масштабних зловживань в минулому з метою забезпечення контролю, відправлення правосуддя і досягнення примирення [1, 16].

Передумовами для задіяння процедури перехідного правосуддя мають бути масові порушення демократичних прав людини в результаті вчинення різного роду кримінальних злочинів (злочинів) в тоталітарних державах, в період переходу держави від тоталітарного до демократичного режиму, у випадку збройних конфліктів, окупації держави чи її окремих частин іншою державою в результаті воєнних дій чи в інший спосіб, або повномасштабного воєнного вторгнення (війни) і в повоєнний період, в процесі повернення до мирного стабільного життя і запровадження чи відновлення демократичних інституцій.

В процесі здійснення правосуддя перехідного періоду можуть бути задіяні суди національної судової системи, проте правосуддя перехідного періоду, як зазначалось раніше, є комплексним явищем, яке розпочинається задовго до того, як справа про вчинення масових злочинів буде розглядатись і вирішуватись повноважним органом.

Здебільшого для задіяння процесу ППП створюються спеціально уповноважені органи. Це можуть бути так звані національні комісії

правди, як це мало місце для розслідування злочинів в Латинській Америці, Південній Африці, Колумбії, Індонезії, Непалу, Афганістану, так і спеціально створені міжнародні трибунали (Руанда, колишня Югославія) [2].

В процедурах ППП активну роль відіграють міжнародні судові органи, такі як МКС та інші неурядові організації.

Нормативним підґрунтям так званого перехідного правосуддя є міжнародне право, а саме: міжнародне публічне право, міжнародне гуманітарне право, міжнародне кримінальне право і міжнародне право прав людини.

Під час перехідного правосуддя застосовуються різноманітні способи захисту прав людини, як судові так і не судові.

Основними принципами здійснення ППП, серед інших є верховенство права, підхід орієнтований на конкретну жертву, невідворотність відповідальності, гендерна та расова рівність та примирення.

Етапами здійснення ППП є: виявлення і фіксація наслідків масових злочинів, встановлення винуватців вчинених злочинів (держав, державних діячів, політиків, воєначальників, виконавців воєнних злочинів, учасників недержавних збройних формувань, колаборантів та ін.), відшкодування матеріальної та моральної шкоди, відновлення громадянських прав та/або репарації, вирішення справ в судах чи інших спеціально створених органах щодо скоєних кримінальних злочинів масового характеру і покарання винуватців скоєних злочинів, етап пам'яті та вшанування жертв та героїв, період примирення та прощення та етап реформування державних та громадянських інституцій, діючого законодавства з метою недопущення в майбутньому повторення вчинених масових порушень прав людини

Необхідно зазначити, що при задіянні механізму перехідного правосуддя нема чіткої послідовності в здійсненні етапів перехідного правосуддя, етапи правосуддя можуть здійснюватися як послідовно так і одночасно, як то відшкодування збитків і пошук винуватців і т.п.

Що стосується загальної мети ППП, то її можна визначити як віднаходження Правди в найширшому та глобальному сенсі цього слова. Правди для людини, правди для суспільства, правди для держави і правди для всього людства.

ППП це тривалий процес, що не має якихось часових меж і не можна наперед визначити, коли саме ППП закінчиться для того чи іншого суспільства і держави.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Базове дослідження із застосування правосуддя перехідного періоду в Україні: монографія. За заг. ред. А. П. Бущенко, М. М. Гнатівського. К.: РУМЕС, 2017. 592 с.

2. UN Doc. S/2004/616, «Верховенство права і перехідна юстиція у конфліктних та постконфліктних суспільствах». Доповідь Генерального Секретаря ООН, 23 серпня 2004 р.

Сафончик Оксана Іванівна,

докторка юридичних наук, професорка, професорка кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія»

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ УКЛАДАННЯ ШЛЮБУ ОНЛАЙН ЗА ДОПОМОГОЮ ЗАСТОСУНКУ ДІЯ В УКРАЇНІ

Сучасні технології швидко інтегруються у повсякденне життя, впливаючи на всі сфери суспільного буття, включаючи право. Розвиток технологій багато в чому впливає на всі аспекти життя людей, включаючи шлюб. Така модель шлюбу розуміється в якості шлюбу, у якому реалізація наданої чоловіком та жінкою згоди щодо укладення шлюбу здійснюється за допомогою Інтернет-медіа.

Різні чинники лежать в основі виникнення укладеного шлюбу за допомогою мережі Інтернет, такі як економічні чинники, відстань між чоловіком та жінкою, які мають намір укласти шлюб та створити сім'ю, особливо в умовах дії воєнного стану, коли, наприклад чоловік є військовослужбовцем, проходить службу в зоні бойових дій.

Укладання шлюбу в Україні регулюється Сімейним кодексом України. Згідно з положеннями СК України, шлюб розуміється в якості сімейного союзу подружжя, який реєструється в державних органах реєстрації актів цивільного стану (РАЦС) [6].

Однак, починаючи з 2019 року, коли на території багатьох країн, у тому числі й України було запроваджено обмежувальні заходи у зв'язку із розповсюдженням пандемії «COVID 19» [2], багато пар змушені були відкладати узаконення своїх стосунків через неможливість зустрітися особисто та зареєструвати укладення шлюбу у органах РАЦС.